QORTI TAL-APPELL

IMHALLFIN

S.T.O. PRIM IMHALLEF SILVIO CAMILLERI
ONOR. IMHALLEF GIANNINO CARUANA DEMAJO
ONOR. IMHALLEF NOEL CUSCHIERI

Seduta ta' nhar il-Gimgha 27 ta' Mejju 2016

Numru 12

Rikors Numru 90/13 JVC

Ġorġ Galea u martu Loreta Galea

v.

Ġanni Rapa

Preliminari

1. Dan huwa appell ad istanza tal-atturi Ġorġ u Loreta konjuġi Galea mis-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati (Għawdex) Ġurisdizzjoni Superjuri, Sezzjoni Ġenerali, tat-2 ta' Ġunju 2015 li permezz tiegħu qed jitolbu lil din il-Qorti tħassar u tirrevoka s-sentenza appellata, tiddeċiedi illi l-appellat ikkommenta spoll vjolenti u klandestin fil-konfront tagħhom bl-aġir tiegħu u tagħti l-provvedimenti kollha opportuni fir-rigward.

2. Għal intendiment aħjar ta' dan l-appell is-sentenza mogħtija mill-ewwel Qorti qegħda tiġi hawnhekk riprodotta fl-intier tagħha:

"Il-Qorti;

"Rat ir-rikors guramentat fejn l-atturi ppremettew illi:

"1. L-atturi huma proprjetarji ta' bicca raba' maghrufa bhala "ta' Santa Cicilja", limiti ta' Ghajnsielem, tal-kejl ta' cirka elf hames mija disgha u erbghin punt hamsa metri kwadri (1,549.5m.k.) jew kejl verjuri tmiss grigal u lvant ma' beni ta' l-istess atturi u tramuntana ma' beni tal-familja Cauchi, liema raba' nxtrat permezz ta' kuntratt ta' akkwist fl-atti tan-nutar Kristen Dimech tat-tmienja u ghoxrin (28) ta' Settembru tas-sena elfejn u wiehed (2001).

"2. Illi nkluz f'dan il-bejgh kien hemm id-drittijiet kollha li l-awtur fit-titlu tal-atturi kellu fuq it-trejqa li mit-triq imsejha "ta' Lambert" twassal ghall-ghalqa msemmija, liema drittijiet kienu jinkludu jedd ta' passagg. Inoltre, il-venditur iddikjara fuq l-att sucitat illi kemm huwa nnifsu kif ukoll il-predecessuri tieghu fit-titlu minn dejjem ghamlu uzu minn din it-trejqa sew bir-rigel kif ukoll bil-vettura sabiex jidhol fl-art imsemmija u dana minghajr opposizzjoni.

"3. Illi l-atturi ezercitaw id-dritt ta' passagg mit-trejqa msemmija b'mod regolari imma minn xi sentejn 'il hawn tpoggiet xatba sabiex timpedixxi lill-atturi milli jghaddu mill-istess trejqa b'vettura. Illi fir-rigward, l-esponenti behsiebhom jiehdu azzjoni separata. Illi madankollu, l-esponenti xorta baqghu jaccedu ghall-proprjeta' taghhom bir-rigel.

"4. Illi ricentament u cioe' ftit qabel il-hmistax (15) ta' Lulju tas-sena elfejn u tlettax (2013), il-konvenut tefa' bosta skart fit-trejqa msemmija kif ukoll fit-triq imsejha "ta Lambert" bir-rizultat illi l-passagg fit-trejqa msemmija qed jigi ostakolat u l-meter ta' l-ilma illi l-atturi ghandhom fit-triq imsejha "ta' Lambert" giet mirduma.

"5. Illi peress illi dan l-agir jikkostitwixxi spoll vjolenti u klandestin ghad-dannu tal-atturi, l-atturi pprocedew kontra l-konvenut b'kawza fl-ismijiet premessi Rikors Guramentat numru 62/2013JD illi issa jinsab differit ghas-sbatax (17) ta' Jannar tas-sena elfejn u erbatax (2014).

“6. Illi fl-ewwel appuntament ta’ dina l-kawza, xehed il-konvenut Ganni Rapa illi fost affarijiet ohra stqarr illi l-passagg imsemmi kien fil-passat jinharat.

“7. Illi dana m’hu minnu xejn u l-atturi jafu illi dana ma kienx il-kaz mill-anqas fl-ahhar tletin sena.

“8. Illi fil-gimgha ta’ wara din ix-xhieda, dan il-passagg inharat bir-rizultat illi issa l-konvenuti qeghdin anke jigu mpeduti milli jaccedu ghall-ghalqa taghhom bir-rigel.

“9. Illi peress illi dan l-agir jikkostitwixxi ulterjorment spoll vjolenti u klandestin ghad-dannu tal-atturi,

“Illi talbu li dina l-Onorabbli Qorti tiddikjara:

“i. Illi l-konvenut ikkommetta spoll, vjolenti u klandestin ghad-dannu tal-atturi bl-agir tieghu msemmi;

“ii. Tikkundanna l-konvenut sabiex fi zmien qasir u perentorju jisporgi l-ispoll kommess minnu billi jpoggi kollox fl-istat pristinu tieghu;

“iii. Fin-nuqqas, tawtorizza lill-atturi sabiex jaghmlu x-xoghlijiet necessarji huma a spejjez tal-konvenut okkorrendo bl-assistenza ta’ perit tekniku mahtur minn dina l-Onorabbli Qorti.

“Bl-ispejjez tal-prezenti.

“Bl-ingunzjoni tal-konvenut ghas-subizzjoni.

“Rat ir-risposta guramentata tal-konvenut Ganni Rapa li kkonferma:

“1. Illi kif se jigi ppruvat fil-mori ta’ din il-kawza, hafna mill-fatti esposti mill-atturi fic-citazzjoni taghhom huma skoretti;

“2. Illi minghajr pregudizzju ghall-premess, huwa sottomess li f’dan il-kaz ma jissussistux it-tliet elementi kontemplati mil-Ligi sabiex tirnexxi kawza ta’ l-ispoll;

“3. Illi minghajr pregudizzju ghall-premess ukoll, apparti ghall- kwistjonijiet ohra, huwa sottomess li anki jekk l-atturi qatt kellhom pussess tal-passagg in kwistjoni li qed jikkontendu li ghandhom dritt igawdu, huma gew spussessati mill-istess passagg bis-sahha tad-decizjoni moghtija fid-19 ta’ Mejju 2010 mill-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex) (Citaz 100/1986) fl-ismijiet “Giovanni Elia Zammit Haber et vs George Galea” kif konfermata mill-Qorti ta’ l-Appell fit-3 ta’ Dicembru 2010;

> "4. Illi ghalhekk din il-kawza ghandha tigi respinta bl-ispejjez kontra l-atturi.

"Salvi eccezzjonijiet ulterjuri fid-dritt u fil-fatt.

"Rat illi fil-verbal tal-14 ta' Marzu, 2014 il-Qorti ordnat illi din il-kawza tinstema' flimkien mar-rikors guramentat numru 62/2013 li gie deciz llum stess. Jirrizulta li bosta mill-provi ngabru fl-atti tar-rikors guramentat numru 62/2013.

"Rat l-affidavits, id-dokumenti, ix-xhieda, pjanti, ritratti u l-provi kollha prodotti f'dawn l-atti u fl-atti tar-rikors guramentat numru 62/2013;

"Rat l-atti kollha tal-kawza numru 100/86 u tal-mandat ta' inibizzjoni numru 137/96 li giet mitluba l-allegazzjoni taghhom fil-verbal tas-27 ta' Gunju 2014 fl-atti tal-kawza numru 62/2013;

"Accediet fuq il-post nhar is-27 ta' Gunju, 2014;

"Rat illi fil-verbal tat-13 ta' Frar, 2015 il-kawza giet differita ghad-decizjoni ghal-lum wara li l-partijiet inghataw il-fakulta' li jipprezentaw noti ta' sottomissjonijiet;

"Rat in-noti ta' sottomissjonijiet tal-partijiet.

"Rat l-atti kollha.

"**<u>Ikkunsidrat:</u>**

"**Il-fatti:**

"Illi huwa nkontestat bejn il-partijiet illi l-atturi Galea huma proprjetarji ta' bicca raba' maghrufa bhala ta' Santa Cicilja limiti ta' Ghajnsielem, Ghawdex filwaqt li l-konvenut jahdem ir-raba' adjacenti ghal dik tal-atturi Galea bir-raba' tal-konvenut hija proprjeta' tal-ahwa Zammit Haber. B'referenza ghar-ritratt mill-ajru a fol.. 37 tal-process 62/13 ir-raba' proprjeta' tal-atturi hija dik immarkata bl-ittra B u C filwaqt li dik mahduma mill-konvenut hija dik immarkata bl-ittra A.

"L-atturi Galea jsostnu li huma kienu lhom zmien igawdu dritt ta' passagg minn fuq l-ghalqa mahduma mill-konvenut bl-ittra A sabiex jaccedu ghall-ghalqa taghhom bl-ittra B u konsegwentement jibqghu ghaddejjin ghall-ghalqa bl-ittra C fejn illum huma ghandhom xi binjiet. Isostnu li madwar sentejn qabel giet intavolata l-kawza tpoggiet xatba fil-bidu tal-allegat passagg li izda hija suggett ghall-kawza separata minn dik odjerna. Isostnu li xorta wahda baqghu jghaddu bir-rigel. Jghidu izda li fis-sena 2013 il-konvenut tefa' xi gebel fejn din ix-xatba b'rizultat li ghamilha aktar difficli sabiex huma jghaddu ghalkemm xorta wahda l-atturi jghidu li baqghu jghaddu bil-pass u radam xi meter tad-dawl tal-atturi bil-konsegwenza li dan ma jistax jinqara. Dan wassal lill-

atturi sabiex jintavolaw il-kawza ta' spoll fl-istess ismijiet bin-numru 62/13 li giet deciza llum stess. L-atturi jsostnu li l-konvenut wara li xehed fl-atti tal-kawza bin-numru 62/13 in subizzjoni nhar it-22 ta' Novembru, 2013 fejn huwa allega li l-passagg in kwistjoni kien jinharat, huwa fil-fatt harat il-passagg u zerghu u b'hekk ghamilha aktar difficli sabiex l-atturi jghaddu anki bir-rigel. L-atturi jsostnu li mhux minnu li dan il-passagg kien jinharat u ghalhekk giet intavolata din it-tieni kawza ta' spoll bejn il-partijiet.

"Min-naha tieghu l-konvenut isostni li dak li ghamel hu kien biss dak li ordnawlu s-sidien tal-istess ghalqa mahduma minnu, l-ahwa Zammit Haber, u cioe' li jerga' jibni l-hitan kif kienu qabel ma l-atturi abbusivament waqqghu l-istess hitan u ghaddew bil-makkinarju u li terga' tigi ripristinata l-wicc tal-ghalqa. Il-konvenut isostni li kienu biss qed jigu segwiti l-ordnijiet tal-Qorti fid-decizjoni bin-numru 100/86 moghtija mill-Magistrat Dr. Paul Coppini nhar id-19 ta' Mejju, 2010 kif konfermata fl-appell nhar it-3 ta' Dicembru 2010. Fl-eccezzjonijiet tieghu l-konvenut jemfasizza li anki jekk l-atturi kellhom xi tip ta' pussess tal-passagg, huma gew spussessati minnu permezz ta' dik id-decizjoni.

"**Aspetti Legali:**

"Illi dwar l-elementi tal-ispoll fis-sentenza fl-ismijiet **Anthony Schembri et vs Mario Fenech et** deciza fid-19 ta' Jannar, 2009 (Citazz. Nru: 687/06FS) jinghad kif isegwi:

> "'Fl-ispoll, tliet elementi huma necessarji:
>
> I. Pussess materjali – ***Possedisse***
> II. L-att ta' spoll jew molestja – ***Spoliatum fuisse***
> III. L-azzjoni ssir fi zmien xahrejn – ***infra bimestre deduxisse***.'"

"Fil-kawza deciza mill-Qorti ta' l-Appell Civili Superjuri fis-6 ta' Ottubru 2000, fl-ismijiet **Buttigieg Paul vs Buttigieg Raymond** inghad kif isegwi:

> "'Hu wkoll pacifiku illi elementi essenzjali biex l-azzjoni ta' spoll privileggjat tkun tista' tregi huwa l-pussess da parti tal-ispoljat, il-prova li jkun sehh l-att spoljattiv ta' dak il-pussess vjolenti jew klandestin da parti ta' l-ispoljant u li l-azzjoni tkun giet intavolata mill-ispoljat fi zmien xahrejn minn mindu jkun gie kommess l-att spoljattiv."

"(i) L-ewwel element huwa **l-pussess** ta' l-oggett spoljat jista' jkun ta' liema natura jkun. Fil-kawza deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili, fis-27 ta' Frar 1946, fl-ismijiet **Salvatore Abela vs Giuseppe Barbara**[1] inghad kif isegwi:

> "'m'ghandux jitqies hlief il-pussess jew detenzjoni tal-ispoljat u l-ispoll ta' l-ispoljatur'.

[1] Ara vol XXXII-II-238II.

"Fil-kawza deciza mill-Qorti ta' l-Appell Superjuri Civili fl- ismijiet **Julie Mazzitelli noe et vs Charles Spiteri et**, deciza fis-27 ta' Frar 2003 gie dikjarat kif isegwi:

> "'Huwa minnu li f'azzjoni possessorja l-indagini li trid taghmel il-Qorti ghandha tkun limitata ghall-fatt tal-pussess u ghall-fatt tal-ispoll u l-ebda ndagini ohra m'hija permessa...'.

"Ghalhekk jinkombi fuq l-attur li jipprova li fil-mument ta' l-ispoll, huwa kien fil-pussess ta' l-oggett spoljat, izda tali pussess m'hemmx bzonn li jkun pussess b'titolu ta' proprjeta' jew servitu', izda anke purament materjali jew *di fatto*, izda mhux ta' mera tolleranza.[2] L-istess principju gie ribadit ukoll fis-sentenza ta' l-Appell fl-ismijiet **Emanuel sive Leli Sammut vs John Sammut** tad-19 ta' April 1999, fejn l-istess Qorti ta' l-Appell sostniet:

> "'L-attur kellu jipprova b'mod konklussiv li kellu "*un possesso di fatto*", u mhux pussess bazat fuq xi mera tolleranza li ma tkunx bizzejjed biex isservi ta' fondament ghall-akkwist tal-pussess mehtieg bhala bazi ta' din l-azzjoni.'"

"Ghalhekk fl-artikolu 791 (a) tal-Kap 12 tal-Ligijiet ta' Malta u d-dottrina legali ma jippermettux f'kawza ta' din ix-xorta hlief eccezzjonijiet dilatorji minhabba l-iskop tat-tutela tal-pussess u f'dan ir-rigward hija ferm differenti mill-azzjoni pettitorja fejn il-fondament u l-iskop taghha huma r-rikonoxximent u t-tutela tad-dritt.[3]

"Il-ligi tikkontempla l-pussess materjali, kien liema kien u mhux il-pussess *animo domini*, u l-konvenut f'kawza ta' reintegrazzjoni mhux lecitu li jinvestiga x-xorta ta' pussess ta' l-attur. Konsegwentement, ghal din l-azzjoni, il-ligi ma tirrikjedix il-prova tal-legittimita' tal-pussess turbat, u takkorda r-reintegrazzjoni anke favur il-pussess in *mala fede*.[4]

"Illi l-Artikolu 792(3) tal-Kap 12, jiddisponi li:

> "Il-Qorti ghandha tezamina biss il-fatt tal-pussess jew tad-detenzjoni u l-fatt tal-ispoll."

"Hekk fil-kawza fl-ismijiet, **Joseph Cilia et vs Loreto Camilleri et** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili nhar it-12 ta' Gunju 1998, inghad kif isegwi:

> "'Il-ligi taghna fl-azzjoni ta' spoll ma taghtix lok ghall-ebda ndagini ohra

[2] Ara **Joseph Vassallo Gatt noe vs Joseph Camilleri proprio et noe –** Appell Civili – 26 ta' Jannar 1996, u **Annetto Xuereb Montebello et vs Paolin Magri et –** Appell Civili – 19 ta' Gunju 1953.
[3] Ara **Generoso Cutajar vs Emmanuele Cutajar**, Prim'Awla tal-Qorti Civili, 22 ta' Ottubru 1953.
[4] Ara **Maria Dolores Mifsud vs Michele Galea**, Appell Civili, 29 ta' Marzu 1957.

> barra minn dak li tistabilixxi
>
> "(a) il-fatt ta' pussess/detenzjoni u
>
> "(b) il-fatt ta' spoll.
>
> "L-indagini tal-Qorti ghandha tkun limitatissima, rigoruza u skarna. L-artikolu 791 (3) tal-Kap 12 jiddisponi: "Il-Qorti ghandha tezamina biss il-fatt tal-pussess jew tad-detenzjoni, u l-fatt tal-ispoll.'

"Fil-kawza **Mariano Farrugia et noe vs Peter Paul Cutajar** deciza mill-Prim'Awla fit-23 ta' Ottubru 1998 gie affermat illi:

> "'Din l-azzjoni ta' spoll hija koncepita bhala azzjoni rapida u effikaci ghall-iskop li ma thalli lil hadd jiddisturba 'stat ta' fatt' arbitrarjament u hija ntiza 'unikament biex iggieghel lill-konvenut li jerga' jqieghed il-haga fl-istat li kienet qabel ma ddisturbaha u daqshekk biss.'[5]

"Fil-kawza deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fis-16 ta' Jannar 2008 fl-ismijiet **John Mary Schembri et vs Dominic Borg** inghad kif isegwi:

> "'F'dan il-kuntest, ta' min jaghmel differenza bejn pussess u mera tolleranza, stante li mera tolleranza ma tissodisfax l-ewwel rekwizit bhala element ta' spoll.'

"Jigi nsenjat ukoll illi l-*actio spolii* hi wkoll konsentita bejn ko-possessuri u addirittura kontra l-komplici ta' l-awtur ta' l-ispoll u l-mandanti li jkunu nkarigawh. [6]

"F'kawza ta' spoll il-konvenut ma jistax jeccepixxi l-legittimita' ta' l-att: Fil-kawza **Alfredo Delia vs Bonoventura Schembri et.** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fl-4 ta' Frar 1958, gie nsenjat kif isegwi:

> "'l-ispoljant ma jistax jirrispondi 'in difesa' li dak li ghamel kien att legittimu ghaliex l-indagini tal-legittimita' jew le hija rizervata ghall-gudizzju pettitorju'.

Ukoll fil-kawza **Vincenza Sammut et vs Salvatore Camilleri**, deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili fid-19 ta' Novembru 1952 intqal:

> "'f'materja ta' spoll ma tistax tigi permessa ebda eccezzjoni qabel ma jigi reintegrat l-ispoll ("spoliatus ante omnia restituendus")'.

"Illi l-artikolu 535(1) tal-Kodici Civili jikkontempla azzjoni ta' ordni pubblika bazata fuq l-esigenzi ta' utilita' socjali ntiza ghall-protezzjoni

---

[5] Ara wkoll **Margherita Fenech vs Pawlu Zammit,** Prim'Awla, 12 ta' April 1958; u **Francesco Busuttil vs Giocchino Scerri proprio et noe,** Prim'Awla, 14 ta' Marzu 1997.

[6] Ara **G. Caruana vs A. Caruana**, deciza mill-Prim'Awla tal- Qorti Civili fl-4 ta' Ottubru 1984 u **Vol XXVIII-I-188**; **Vol XXXII-I-451**.

ta' kwalunkwe pussess u bl-iskop li hadd ma jiehu l-gustizzja b'idejh.[7]
"(ii) It-tieni element li jrid jigi ppruvat huwa **<u>l-*actio spolii*</u>** u cioe' li l-atturi effettivament gew spoljati mill-pusess taghhom tal-haga in kwistjoni. Illi huwa tacitu fil-gurisprudenza illi hu bizzejjed li jkun hemm nuqqas ta' kunsens, espress jew tacitu, ghal min isofri l-ispoll.[8]

"Illi ghandu jigi rilevat li l-vjolenza mehtiega fl-ispoll hija biss dik li l-att ta' spoll kien arbitrarju u kontra l-volonta' tal-pussessur b'mod li jista' jaghti lok ghall-azzjoni ta' danni kontra min ikun ghamel dak l-att.[9]

"Fil-kawza deciza mill-Onorabbli Qorti ta' l-Appell Civili Superjuri fit-2 ta' Dicembru, 1955 fil-kawza fl-ismijiet **Ersilia Zahra vs Aurelio Carabott** **[10]** inghad kif isegwi:

> "'Sabiex jigi sodisfatt dan ir-rekwizit ma hemmx bzonn il-***'vis atrox',*** cioe` xi vjolenza fizika jew morali fuq il-persuna tal-possessur, imma bizzejjed il-vjolenza fuq il-haga; liema vjolenza tavvera ruhha jekk l-opera spoljatrici tkun saret kontra l-kunsens tas-sid.....'

"Ezempji ta' tali komportament da parti ta' l-ispoljatur huma atti bl-iskop li wiehed jimpedixxi l-liberu ezercizzju tal-pussess, tfixkil fid-drittijiet, dimunizzjoni tal-pussess jew hsara lil min isofri l-ispoll.[11]
Illi izda fil-kawza fl-ismijiet **Joseph Farrugia et vs Carmel Borg** et deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili nhar it-22 ta' Gunju 2001 dik l-Onorabbli Qorti ddikjarat kif isegwi:

> "'Dawn il-konsiderazzjonijiet pero' jwasslu lill-Qorti ghal zewg konsiderazzjonijiet ohra li huma, invece, ta' importanza primarja f'din il-kawza. Ta' l-ewwel hija s-sentenza tal-Qorti tal-Magistrati fejn il-konvenut f'din il-kawza (allura imputat), kien gie kkundannat jesegwixxi xi xoghlijiet fid-*drains* komuni ma' l-atturi wara li gie mressaq il-Qorti mid-Dipartiment tas-Sanita. Huwa ovvju illi jekk dak li ghamel il-konvenut ghamlu mhux biex jiehu l-ligi f'idejh izda semplicement biex jobdi ordni ta' Qorti ohra huwa segwa dak dettat mir-raguni socjali u mhux mar kontra tieghu. It-tieni osservazzjoni hija li minkejja n-natura partikolari ta' l-azzjoni odjerna dejjem japplika l-principju li min jallega jrid jipprova nonostante illi fil-kamp civili huwa sufficjenti li din il-prova tkun wahda li tistrieh biss fuq il-probabbli . . . Minn din ix-xhieda moghtija l-Qorti minkejja illi jirrizultalha illi saru xi xoghlijiet mill-konvenut ma jirrizultalhiex illi dawn ix-xoghlijiet marru oltre minn dak rikjest a bazi tas-sentenza tal-Qorti tal-Magistrati li ordnathom. Fin-nuqqas ta' din il-prova anzi f'nofs dan id-dubbju serju l-Qorti jidhrilha illi t-talbiet attrici ma gewx sufficjentement ippruvati anke fil-kamp civili u ghalhekk ghal dawn ir-ragunijiet qeghdin jigu

[7] Ara **Fenech vs Zammit**, Prim'Awla tal-Qorti Civili, 12 ta' April 1958.
[8] Ara **Carmelo Rosario Dimech vs Antonia Fenech et**, Prim' Awla, 26 ta' Jannar 1957, u **Ersilia Zahra vs Aurelio Carabott,** Appell Civili, 2 ta' Dicembru 1955
[9] Ara **Joseph Vella vs Salvu Micallef** deciza mill-Prim'Awla fit-30 ta' April 1991.

[10] Vol. XXXIX-I-320.
[11] Vol. XLI-II-1129.

michuda.'

"Fil-kawza fl-ismijiet **Maltacom plc v. Paul Balzan** moghtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili nhar l-20 ta' Frar 2004 inghad kif isegwi:

"'Madankollu l-fatt l-iktar importanti fil-fehma tal-Qorti hu illi dak li gara sehh kollu fl-ambitu tal-legalita' fis-sens illi anke l-isgass u twaqqiegh tal-hajt sar bl-awtorita' tal-Qorti. Il-bazi illi fuqha mibnija l-azzjoni ta' spoll hu li jigi allegat in-nuqqas ta' legalita' fl-azzjoni tal-konvenut, fil-fatt hija kawza li tirrasenta anke aspett kriminali. Dan hu kollu nieqes fl-azzjoni odjerna.'

"(iii) It-tielet element hu li l-azzjoni tkun giet proposta **entro t-terminu ta' xahrejn** mill-att spoljattiv *infra bimestre deduxisse.* Fil-kawza deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili nhar it-22 ta' Frar 1992 fl-ismijiet **Michelangelo Fenech noe vs Alfred Camilleri** inghad:

"'It-terminu ta' xahrejn li fih l-attur irid jiddeduci l-pretensjoni tieghu huwa element essenzjali ta' din l-azzjoni li jehtieg li jigi konkludentement pruvat mill-attur'.[12]

"**Provi**

"Illi dwar l-element tal-'*infra bimestre'* din il-Qorti tqis li dan huwa ampjament pruvat stante li fid-data tal-verbal tat-22 ta' Novembru, 2013 mhux kontestat bejn il-partijiet li l-art tal-passsagg in kwistjoni ma kinitx mahruta u li konsegwentement giet mahruta. Dan jikkonfermah l-attur fix-xhieda tieghu a fol.. 14 tal-process odjern. Il-kawza nfethet fis-6 ta' Dicembru, 2013 u ghalhekk jirrizulta li l-kawza giet intavolata entro t-terminu ta' xahrejn impost mil-ligi.

"Illi fir-rigward tal-element tal-pussess u in vista tad-decizjoni ta' din l-istess Qorti llum stess fl-atti tal-kawza 62/2013 il-Qorti tqis li ghandha tirraporta *verbatim* dak li inghad fl-istess kawza kif isegwi:

"*'Illi dwar il-kwistjoni tal-pussess u cioe' li l-attur kien ghadu f'Lulju tas-sena 2013 jghaddi mill-allegat passagg in kwistjoni bir-rigel biss, stante li sentejn qabel kienet saret ix-xatba, dan jirrizulta wkoll ampjament pruvat fl-atti fosthom mix-xhieda tal-istess attur Gorg Galea fl-affidavit tieghu a fol.. 12 tal-process. Ghandu jinghad izda li f'dak iz-zmien id-decizjoni bin-numru 100/86 kienet gia 'res judicata'. Ghandu jinghad ukoll li din il-kawza kienet bejn l-ahwa Zammit Haber li huma s-sidien tal-ghalqa mahduma mill-konvenut u bhala konvenut kien hemm l-istess attur odjern Gorg Galea. Dik il-kawza kienet tikkonsisti f'kawza ta' spoll fejn missier l-ahwa Zammit Haber, li fil-mument*

[12] Ara wkoll f'dan is-sens **Dr. Victor Sultana vs Carmelo sive Charles Gafa'** deciza mill-Onor. Qorti ta' l-Appell fis- 26 ta' Mejju 1998.

li nfethet il-kawza kien ghadu haj, kien allega li l-attur ikkrea passagg billi waqqa' l-hajt bejn l-ghalqa tieghu bl-ittra A fir-ritratt a fol.. 37 u l-ghalqa proprjeta' tal-attur odjern bl-ittra B. Id-decizjoni tal-Prim'istanza taqra kif isegwi:

"*'Ghal dawn il-motivi, peress illi gew sodisfacentement ippruvati l-elementi kollha mehtiega mil-ligi sabiex tirnexxi kawza bhal din, tiddeciedi l-kawża billi, filwaqt illi tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenut, tilqa' t-talbiet attrici, u:*

"*1. tiddikjara li l-konvenut ikkommetta spoll vjolenti u klandestin fil-konfront ta' l-attur meta huwa daħal fl-art deskritta fic-citazzjoni;*

"*2. tikkundanna lill-konvenut sabiex fi zmien xahrejn mil-lum jerga' jibni l-hitan kollha mwaqqa' minnu u jnaddaf il-wicc tar-raba' mill-herba kkagunata minnu meta għadda bl-ingenji minn fuq l-art f'idejn l-attur;*

"*u*

"*3. tawtorizza lill-atturi sabiex fin-nuqqas jaghmlu x-xoghlijiet hawn ordnati huma stess, a spejjez tal-konvenut.'*

"*Illi minn dak suespost u mill-provi fl-atti, jirrizulta li d-dritt ta' passagg li qed jivvanta l-attur huwa minn fuq l-istess art li fid-decizjoni precedenti huwa gie dikjarat li kkommetta spoll, l-istess art li l-Qorti precedenti ordnat lill-attur odjern sabiex jirripristina fl-istat li kienet qabel u jtella' l-hitan li huwa stess kien waqqa' b'rizultat li kien l-attur odjern stess li primarjament ikkommetta spoll fuq l-art mahduma mill-konvenut odjern.*

"*F'dan ir-rigward il-konvenut John Rapa fl-affidavit tieghu a fol.. 42 u 43 tal-process jghid:*

> "*'X'hin Zammit Haber raw li Galea baqa' ma tellghax il-hajt kif ordnat mill-Qorti, huma qaluli biex nibni l-hajt li jifred il-proprjeta' taghhom minn ta' Galea kif ukoll biex iwahhal gate mal-parti ta' quddiem tar-raba' taghhom. Huma kienu ghinuni wkoll biex nibni l-imsemmi hajt.*
>
> "*Naf li wara li kien sar dan ix-xoghol, George Galea rega' waqqa' l-hajt li jifred ir-raba', kif ukoll waqqa' l-hajt li jigi biswit il-gate. Huwa tefa' l-kantun tieghu fil-genb, u rega' ttenta jidhol fil-proprjeta' taghna bl-ingenji, bi ksur ta' l-ordni tal-Qorti. Zammit Haber kmandawni nerga' nibni l-hitan imwaqqghin minn Galea billi nerga' nuza' l-kantun li kien hemm qabel. Pero' Galea rega' ghal darb'ohra waqqaghhom. F'dak il-punt Zammit Haber qaluli npoggi gebel fuq in-naha ta' quddiem ta' l-art, hdejn il-gate, flok il-hajt li kien hemm, biex b'hekk Galea ma jergax jghaddi. Pero' minn dakinhar Galea baqa' jghaddi xorta pero' bir-rigel.'*

"*A fol.. 45 u 46 tal-process jinsab l-affidavit ta' Zakkarija Zammit Haber fejn dwar il-kawza u x-xoghlijiet li kellhom isiru jghid kif isegwi:*

> *'Minkejja li ghadda hafna zmien, George Galea m'ghamel assolutament xejn minn dak li gie ordnat jaghmel mill-Qorti.*

"*Safrattant, l-inkwilin tar-raba' taghna kien sar John Rapa.*

"*Eventwalment, x'hin jien u huti rajna li Goerge Galea ma obdiex l-ordni tal-Qorti, ahna ordnajna lil John Rapa biex jibni l-hajt li jifred il-proprjeta' taghna minn ta' Galea kif ukoll biex iwahhal gate mal-parti ta' quddiem tar-raba' taghna. Ahna ghinnih personalment biex jibni l-imsemmi hajt. B'hekk hadna hsieb ukoll li nipprotegu l-art taghna, kemm minn George Galea u anki minn terzi.*

"*Naf li wara li kien sar dan ix-xoghol minn John Rapa, George Galea rega' waqqa' l-hajt li jifred il-proprjeta' taghna minn dik tieghu, kif ukoll waqqa' hajt li jigi biswit il-gate li saret minn Rapa. Huwa tefa' l-kantun tieghu fil-genb, u rega' ttenta jidhol fil-proprjeta' taghna bl-ingenji, bi ksur ta' l-ordni tal-Qorti. Dan kollu sar izjed minn sentejn ilu.*

"*Immedjatament ahna ghidna lil John Rapa biex jerga' jibni l-hitan imwaqqghin minn Galea billi jerga' juza l-kantun li kien hemm qabel. Pero' Galea rega' ghal darb'ohra waqqaghhom. F'dak il-punt ahna tajna struzzjonijiet lil Rapa biex ipoggi gebel fuq in-naha ta' quddiem ta' l-art, hdejn il-gate, flok il-hajt li kien hemm, biex b'hekk Galea ma jergax jghaddi. Pero' minn dak inhar Galea baqa' jghaddi xorta bir-rigel.'*

"*Dan rega' gie konfermat mix-xhud fil-kontro-ezami tieghu a fol.. 132 et seq tal-process.*

"*Il-Qorti hija sodisfatta mill-atti li zgur wiehed mill-hitan li kellu jerga jinbena skont id-decizjoni 100/86 huwa l-hajt bejn l-ghalqa bl-ittra A u l-ghalqa bl-ittra B a fol.. 37 tal-process ezattament fejn hemm immarkat bl-ittra X. Il-Qorti tqis li nonostante t-thazziz li sar fuq dan ir-ritratt jidher li fis-sena 1957 meta ttiehed dan ir-ritratt bejn l-ghalqa bl-ittra A u l-ghalqa bl-ittra B kien hemm hajt kontinwu u ma kien hemm l-ebda passagg bejn iz-zewg ghelieqi kif qed jallega l-attur. Ir-ritratt a fol.. 38 tal-process mehud fis-sena 2008 juri li f'dak il-mument kien gia gie ffurmat passagg. F'dak iz-zmien izda kien hemm pendenti bejn l-attur odjern u s-sidien tal-ghalqa bl-ittra A il-kawza bin-numru 100/86. L-attur Galea fl-atti ta' din il-kawza jipprova jqajjem dubbju dwar fuq liema hajt kienet qed titkellem il-kawza bin-numru 100/86. Din il-Qorti izda ma tqisx li jezisti dan id-dubbju. Huwa zgur ukoll li l-hajt li kellu jinbena skont id-decizjoni 100/86 kellu jifred l-ghalqa tal-attur minn dik tal-konvenut allura fi kwalunkwe kaz dan il-hajt li kieku sar mill-attur kif ordnat kien ser jaghlaq il-passagg li huwa kien qed juza' ghal fuq l-art tieghu.*

"*Jirrizulta ampjament pruvat mill-atti li l-attur odjern injora b'mod assolut l-ordni li huwa kien inghata permezz tal-mandat ta' inibizzjoni bin-numru 137/86 sabiex ma jidholx fil-proprjeta' in kwistjoni bil-mixi jew bil-vettura jew li jhott jew jaqla' xi parti mill-hitan ezistenti tant li fl-istess rikors guramentat tieghu u anki fl-affidavit tieghu huwa jsostni li baqa' jaghmel uzu kontinwu mill-passagg sa Lulju 2013 u anki wara:*

> "*'Jiena ezercitajt id-dritt ta' passagg mit-trejqa b'mod regulari imma minn xi sentejn 'il hawn tpoggiet xatba sabiex izzommni milli nghaddi mill-istess treqja b'vettura, liema xatba tidher fuq il-lemin tar-ritratt allegat bhala dok. C. Illi fir-rigward, jiena behsiebni niehu azzjoni*

> *separata. Madankollu, xorta bqajt naccedi ghall-proprjeta' tieghi bir-rigel.'* (fol.. 12)

"*Dan kollu huwa wkoll bi ksur tal-ordnijiet moghtija lilu mill-Qorti fis-sentenza 100/86 fejn l-attur odjern kien sahansitra nghata terminu ta' xahrejn sabiex jerga' jibni l-hitan li kien waqqa' li jinkludi l-hajt bejn l-ghalqa A u B kif jidhru fir-ritratti a fol.. 37 u 38 tal-process u jerga' jirripristina l-ghalqa A kif kienet. Fl-atti ta' din il-kawza huwa ampjament pruvat li l-attur dan ma ghamlux anzi baqa jinsisti li jghaddi minn fuq l-art mahduma mill-konvenut. Is-sidien tal-ghalqa mahduma mill-konvenut, l-ahwa Zammit Haber, talbu lill-konvenut sabiex jaghmel ix-xoghol hu u jerga' jtella' l-hitan kif kienu awtorizzati li jaghmlu mill-Qori. Jirrizulta mill-provi li ghalkemm dawn ix-xoghlijiet fil-fatt saru dawn regghu twaqqghu u l-konvenut kien fil-process li jerga' jibnihom meta nfethet il-kawza ta' spoll odjerna mill-atturi Galea.*

"*In vista ta' dak suespost din il-Qorti ma tqisx li l-atti tal-konvenut imorru oltre dak ordnat mill-Qorti, per conseguenza, in linea mal-gurisprudenza hawn fuq ikkwotata, il-Qorti tqis li l-element tal-'ispoliatum fuisse' sabiex tkun tista' tigi deciza b'success din il-kawza ta' spoll ma giex sodisfatt u l-pretensjonijiet attrici fir-rigward tal-ispoll fuq id-dritt tal-passagg taghhom ghandhom jigu respinti. L-azzjonijiet tal-konvenut li agixxa skont l-ordnijiet moghtija mill-Qorti ma jistghux jitqiesu bhala li kienu bi 'vjolenza' jew 'bil-mohbi' kif trid il-ligi fl-artikolu 535 (1) tal-Kodici Civili. Lanqas jistghu jitqiesu li b'xi mod kienu arbitrarji jew li kien qed jiehu l-gustizzja b'idejh meta l-konvenut kien qieghed josserva dak li ordnat il-Qorti. Ghall-kuntrarju dak li qed jitlob l-attur b'din il-kawza huwa li l-Qorti tissana n-nuqqas tieghu stess li jadempixxi ma' ordnijiet moghtija lilu minn din il-Qorti diversament preseduta filwaqt li f'kaz li tigi milqugha t-talba tal-attur il-konvenut ikun qed jigi kkundannat talli agixxa skont l-ordnijiet tal-Qorti. Certament dan imur kontra kull sens logiku u mhux l-iskop ta' kawza ta' spoll li hija minnha nifisiha azzjoni ta' ordni pubblika u utilita' socjali. Il-kawza ntentata mill-atturi mihiex qed tissalvagwardja dawn il-principji.'*

"Konsegwenti ghas-suespost il-Qorti fil-kawza 62/13 cahdet il-kawza fir-rigward tal-passagg ghar-raguni li:

> "'Il-Qorti, in vista ta' dak kollu suespost, tqis li l-azzjoni ta' spoll fir-rigward tal-passagg ma tistax tirnexxi stante li kif analizzat aktar 'il fuq l-att ta' spoll jew molestja '**Spoliatum fuisse'** huwa nieqes.'

"Applikati l-istess principji ghall-kawza odjerna jirrizulta li permezz tad-decizjoni 100/86 PC dak iz-zmien il-konvenut illum l-attur Gorg Galea kien gie ordnat jirripristina r-raba' tal-konvenut proprjeta' tal-ahwa Zammit Haber fl-istess kundizzjoni li kienet qabel cioe':

> "'jerga' jibni l-hitan kollha mwaqqa' minnu u jnaddaf il-wicc tar-raba' mill-herba kkagunata minnu meta ghadda bl-ingenji minn fuq l-art f'idejn l-attur.'

"Irrizulta ampjament pruvat fl-atti tal-kawza 62/13 li Gorg Galea naqas li jottempera ruhu mal-ordnijiet tal-Qorti nkluz li naqas li 'jnaddaf il-wicc

tar-raba' mill-herba kkagunata minnu meta ghadda bl-ingenji' tant li baqa' juza l-passagg. Din il-Qorti tqis li la darba George Galea naqas milli jottempera ruhu mal-obbligi tieghu skont dik id-decizjoni, l-konvenut bhala l-gabilott tal-ghalqa proprjeta' tal-ahwa Zammit Haber kellu kull dritt li jaghmel ix-xoghol hu sabiex jerga' jirripristina l-wicc tar-raba' mahduma minnu kif ordnat il-Qorti. L-ahwa Zammit Haber fl-atti kkonfermaw li kienu huma stess li qabbduh lill-konvenut jaghmel ix-xoghol neccessarju. Huwa ovvju li sabiex tigi ripristinata l-wicc tar-raba' kellha tinharat dik il-parti tar-raba' li minn fuqha kien hemm il-passagg illegalment iffurmat mill-attur odjern Gorg Galea bil-makkinarju u ngenji u li kien suggett ghall-kawza ta' spoll bin-numru 100/86. In vista ta' dak suespost din il-Qorti anki f'dan il-kaz ma tqisx li l-atti tal-konvenut suggetti ghal din il-kawza marru oltre dak ordnat mill-Qorti precedenti, per conseguenza, in linea mal-gurisprudenza kkwotata, il-Qorti tqis li l-element tal-*'ispoliatum fuisse'* sabiex tkun tista' tigi deciza b'success din il-kawza ta' spoll anki f'dan il-kaz ma giex sodisfatt u l-pretensjonijiet attrici fir-rigward tal-ispoll fuq id-dritt tal-passagg taghhom ghandhom jigu respinti. L-azzjonijiet tal-konvenut li agixxa skont l-ordnijiet moghtija mill-Qorti ma jistghux jitqiesu bhala li kienu bi 'vjolenza' jew 'bil-mohbi' kif trid il-ligi fl-artikolu 535 (1) tal-Kodici Civili. Lanqas jistghu jitqiesu li b'xi mod kienu arbitrarji jew li kien qed jiehu l-gustizzja b'idejh meta l-konvenut kien qieghed josserva dak li ordnat il-Qorti.

"Ghalhekk, il-Qorti, in vista ta' dak kollu suespost, tqis li anki f'dan il-kaz l-azzjoni ta' spoll ntentata mill-atturi fir-rigward tal-allegat dritt ta' passagg ma tistax tirnexxi stante li kif analizzat aktar 'il fuq l-att ta' spoll jew molestja '***Spoliatum fuisse'*** huwa nieqes.

"**<u>Decizjoni</u>**

"Ghar-ragunijiet suesposti, din il-Qorti tiddeciedi l-kawza billi filwaqt li tilqa' l-eccezzjonijiet kollha tal-konvenut tichad it-talbiet kollha attrici, bl-ispejjez kollha kontra l-atturi."

L-Appell

3. L-atturi Galea ħassew ruħhom aggravati bid-deċiżjoni tal-ewwel Qorti u għalhekk interponew dan l-appell minnha.

4. L-aggravju tagħhom jikkonsisti filli jgħidu li l-ewwel Qorti għamlet evalwazzjoni ħażina tal-fatti u konsegwentement waslet għal konklużjoni

żbaljata. Huma jsostnu li l-konvenut appellat qatt ma ħarat it-trejqa in kwistjoni fil-parti li tiġi biswit l-għalqa mmarkata bl-ittra A a fol. 37 illi hija mqabbla lilu mill-aħwa Zammit Haber, ħlief wara li xehed fit-22 ta' Novembru 2013 fil-kawża l-oħra (Rikors Nru 62/2013) ukoll ta' spoll, bejn il-partijiet. Huma jilmentaw li l-konvenut qabad u ħarat din it-trejqa biex jimpedixxi l-aċċess tagħhom għall-għelieqi.

5. Jagħmlu riferenza għax-xiehda tal-attur appellant mogħtija fis-seduta tal-14 ta' Marzu 2014 (fol. 14) fejn ikkonferma illi wara li kienet bdiet l-ewwel kawża ta' spoll bejn il-partijiet il-konvenut appellat qabad u ħarat parti mill-isqaq għal tul ta' tletin pied (30') biswit l-għalqa illi jaħdem l-istess konvenut, u illi l-konvenut qallu li ma kellux jgħaddi minn hemm peress li l-isqaq kien tiegħu (minkejja li l-attur appellant kien ilu jgħaddi minnu ħamsa u tletin sena). Jgħidu li fl-istess xiehda l-attur appellant ukoll ċaħad li t-trejqa xi darba kienet tinħadem qabel ma qabad u ħaratha l-konvenut.

6. Iżidu li fl-affidavit tiegħu esebit fl-atti tal-kawża 62/2013 a fol. 43, il-konvenut appellant kien ikkonferma li ħarat it-trejqa iżda iddefenda ruħu billi qali li l-attur appellant "*xorta seta' u baqa' jgħaddi. Huwa jgħaddi saħansitra minn nofs ir-raba mhux mill-ġenb tar-raba ħalli żgur iħarbatli l-prodott.*" Iżda huma jerġgħu isostnu li fil-fatt il-konvenut qatt ma ħadem din it-trejqa preċedentement, u l-biċċa li ħarat, ħaratha wara

li nfetħet l-ewwel kawża ta' spoll.

7. Jgħidu ukoll illi meta sar l-aċċess mill-ewwel Qorti, kien jidher ċar li t-trejqa kienet inħadmet riċentement u għalhekk hija għal kollox inveritiera l-allegazzjoni tal-konvenut appellat illi tali trejqa ilha tinħarat u tinżera. F'dan ir-rigward jagħmlu riferenza għar-ritratti esebiti fil-kawża l-oħra u jsostnu li f'tali ritratti ma jidher imkien li t-trejqa kienet tinħarat.

8. Jargumentaw illi kieku kienet tinżera u tinħarat, wieħed jistaqsi għala tali trejqa pjuttost wiesgħa ġiet iffurmata fl-ewwel lok. Jgħidu li qajla jagħmel sens li mill-għelieqi in kwistjoni jiġi segregat passaġġ hekk wiesgħa jekk tali passaġġ kien verament jinżera u jinħadem.

9. Jaċċennaw ukoll għax-xiehda tal-konvenut appellat tal-21 ta' Novembru 2014 (fol. 17) fejn qal li missieru tar-rispett kien jidħol fl-għalqa in kwistjoni bil-ħmar, u jsaqsu kif seta' Joseph Spiteri jagħmel dan jekk il-passaġġ illi ġie mmarkat bl-oranġjo fuq il-pjanta Dok DJ3 (fol. 37) kien jinħarat u jinżera.

<u>Risposta tal-konvenut appellat Ġanni Rapa (14.07.2015)</u>

10. Il-konvenut appellat wieġeb biex jgħid li s-sentenza appellata hija ġusta u timmerita konferma.

11. Fl-ewwel lok jgħid li l-appell għandu jiġi miċħud għaliex jirrigwarda biss l-apprezzament tal-provi, u kif ġie kostantement ritenut mill-qrati tagħna, il-Qorti tal-Appell ma tistax tiddisturba leġġerment l-apprezzament tal-provi li tkun għamlet l-ewwel Qorti. Huwa jagħmel riferenza għal diversi deċiżjonijiet tal-qrati fir-rigward u jsostni li din il-Qorti għandha kemm jista' jkun tinterpreta l-fatti ta' dan il-każ bħal ma għamlet l-ewwel Qorti. Isostni li għandha toqgħod fuq l-apprezzament tal-provi kif magħmul mill-ewwel Qorti aktar u aktar meta jitqies il-fatt li f'dan il-każ l-ewwel Qorti semgħet lix-xiehda *viva voce* u anke għamlet aċċess pjuttost fit-tul fuq is-sit mertu ta' din il-kawża.

12. Fit-tieni lok jgħid li qabel ma jittratta l-ilment tal-atturi appellanti jrid jaċċenna għall-fatt li huma ma lmentawx mill-fatt li l-ewwel Qorti bbażat id-deċiżjoni tagħha fuq l-osservazzjonijiet magħmula minnha fid-deċiżjoni mogħtija fil-kawża 62/2013 u li minnha ġie intavolat appell separat. Jgħid li l-aggravji li ssollevaw fil-kawża 62/2013 ma japplikawx awtomatikament għal din u għalhekk jekk kellhom jagħmlu xi ilment fuq l-osservazzjonijiet li l-ewwel Qorti għamlet fil-kawża 62/2013 kellhom jilmentaw minnhom f'dan ir-rikors tal-appell. Jargumenta illi ladarba ma għamlu xejn minn dan, għall-fini ta' din il-kawża jiġi li huma aċċettaw dak kollu li mid-deċiżjoni mogħtija fil-kawża 62/2013 ġie dikjarat bħala applikabbli għaliha u cioe` li a tenur tad-deċiżjoni 100/1986 u l-mandat

ta' inibizzjoni 137/1986, l-atturi huma miżmumin milli jaċċedu minn ġewwa Triq Ta' Lambert għall-art ta' Zammit Haber (detenuta minnu) biex jaslu għall-proprjeta` li tinsab aktar 'il ġewwa. Jargumenta illi jfisser li huma aċċettaw ukoll minħabba dan il-fatt illi kwalunkwe allegat pussess tal-allegat passaġġ in kwistjoni ma jista' jwassal għal imkien minħabba n-nuqqas tal-element ta' *spoliatum fuisse*.

13. Fit-tielet lok, isostni li l-apprezzament tal-ewwel Qorti kien wieħed korrett u jagħmel is-segwenti kummenti fir-rigward tal-punti li qajmu l-atturi appellanti:

(i) Jgħid li mhux minnu li mill-provi jirriżulta li huwa qatt ma ħarat it-trejqa in kwistjoni fil-parti li tiġi biswit l-għalqa mmarkata bl-ittra A a fol. 37 ħlief wara li xehed f'Novembru 2013. Fi kwalunkwe każ jgħid li meta nħarat dan il-passaġġ xorta tħalla spazju fil-ġenb minn fejn wieħed seta' jgħaddi u għalhekk huwa ma eliminax xi tip ta' passaġġ li seta' kien hemm eżistenti fl-immaġnazzjoni tal-atturi.

(ii) Jgħid li huwa rilevanti l-fatt li minkejja li nħartet l-art, l-atturi xorta setgħu jgħaddu mill-ġenb. Jargumenta illi maħruta jew le, l-atturi xorta ma ġewx imwaqqfa milli jgħaddu minn hemm u fil-fatt komplew jgħaddu minn hemm. Jaċċenna għax-xiehda tal-attur appellat tal-14 ta' Marzu

2014 fejn qal li huwa jista' jgħaddi minn hemm iżda jrid joqgħod aktar attent minn fejn jirfes, u jsaqsi jekk b'hekk ġiex impedut xi aċċess.

(iii) Fir-rigward tal-kumment tal-atturi li ma jagħmilx sens li mill-għelieqi in kwistjoni jiġi segregat passaġġ hekk wiesgħa jekk tali passaġġ kien verament jinżera u jinħadem, jispjega li l-ħitan tas-sejjieħ li hemm fuq iż-żewġ naħat ta' dan l-allegat passaġġ proprjeta` ta' Zammit Haber mhux qegħdin hemm biex jiddefinixxu passaġġ iżda biex jiddefinixxu proprjeta` minn oħra, u dan għaliex fuq iż-żewġ estremitajiet tal-passaġġ hemm żewġ artijiet li ma jappartjenux lil Zammit Haber. Fir-rigward tal-mistoqija tal-atturi fis-sens li 'jekk il-passaġġ kien jinħarat kif kien jidħol Joseph Spiteri bil-ħmar?', jispjega illi Spiteri, li kien l-inkwilin tal-art, kellu kull interess li jutilizza l-art kemm jista' jkun u ma jaħlihiex bħala passaġġ, u seta' jeżerċita aċċess mill-ġenb tagħha.

<u>Żewġ kawżi qed jinstemgħu flimkien: 62/2013 u 90/2013:</u>

14. Jiġi osservat fl-ewwel lok li fis-seduta tal-14 ta' Marzu 2014 l-ewwel Qorti laqgħet it-talba tal-atturi biex dan ir-rikors ġuramentat (90/2013) jinstema' flimkien mar-rikors ġuramentat bin-numru 62/2013 fl-istess ismijiet. (Iż-żewg kawżi huma azzjonijiet ta' spoll: dik bin-numru 62/2013 tirrigwarda ir-rimi ta' skart fit-trejqa/passaġġ in kwistjoni, u din odjerna bin-numru 90/2013 tirrigward l-ħrit ta' tali trejqa/passaġġ). Iż-

żewġ kawżi qegħdin jiġu deċiżi llum.

Id-deċiżjoni tal-ewwel Qorti

15. L-ewwel Qorti irreferiet għall-konsiderazzjonijiet tagħha stess fil-kawża l-oħra (62/2013) fejn kienet sodisfatta li wieħed mill-ħitan li l-attur odjern kellu jerġa' jibni skont id-deċiżjoni fil-kawża 100/86 kien proprju l-ħajt bejn l-għalqa tal-atturi u l-għalqa tal-aħwa Zammit Haber (maħduma mill-konvenut). Osservat illi dan ma għamlux u anzi hu u martu l-atturi odjerni baqgħu jgħaddu mill-passaġġ bi ksur tal-ordnijiet mogħtija mill-Qorti fis-sentenza tal-kawża 100/86. Għalkemm sabet li kienu jissussistu żewġ elementi ta' spoll (*infra bimestre deduisse,* u *possedisse*) dehriliha li l-element tal-i*spoliatum fuisse* ma ġiex sodisfatt u għalhekk ikkonkludiet li l-aġir tal-konvenut ma kienx jammonta għal spoll fil-konfront tal-atturi.

Konsiderazzjonijiet ta' din il-Qorti:

16. L-appell fir-rigward tal-kawża odjerna (90/2013), bħall-appell fl-oħra (62/2013), kien ukoll ibbażat fuq l-evalwazzjoni allegatament ħażina tal-fatti li għamlet l-ewwel Qorti u li wassluha għal konklużjoni totalment ħazina. Din il-Qorti pero` fir-rigward tal-kawża 62/2013 ma irriżultalhiex li dan kien il-każ. Fil-fatt hija ikkonkludiet hekk:

"Għall-motivi premessi din il-Qorti ma ssibx li l-aġir tal-konvenut appellat jammonta għal spoll fil-konfront tal-atturi appellanti. Mid-deċiżjoni mogħtija fl-2010 fil-kawża 100/86, jirriżulta li l-atturi appellanti odjerni ma jistgħux jaċċedu għall-għalqa tagħhom (B) minn fuq l-għalqa (A) ta' Zammit Haber għax tali deċiżjoni proprju ordnat li jerġa' jittella' ħajt li jifridhom, u kif ġie spjegat, il-"passaġġ" li jibda' minn Triq ta' Lambert, li skont il-konvenut u Zammit Haber huwa parti mill-għalqa (A), fil-fatt jagħti dritt għall-għalqa (A). L-attur appellant odjern Galea mhux talli ma tellax il-ħajt li kellu jifred l-għalqa tiegħu minn dik ta' Zammit Haber, kif ordnat mill-Qorti fl-2010, talli waqqa' tali ħajt kull darba li bnieh il-konvenut fuq struzzjonijiet ta' Zammit Haber, u sfaċċatament l-atturi appellanti baqgħu jgħaddu mill-passaġġ li jibda' minn Triq ta' Lambert biex jaċċedu għall-proprjeta` tagħhom (B).

"Għalhekk għalkemm jirriżulta pruvat li l-atturi appellanti kellhom/għandhom "pussess" fuq tali "passaġġ", inkluż il-parti fejn il-konvenut tefa' l-iskart/ġebel, ma jistgħux jippretendu li jirrikorru lejn din il-Qorti sabiex jissalvagwardjaw tali "pussess" meta hemm deċiżjoni ta' Qorti oħra li neċessarjament teskludi lill-atturi appellanti milli jkollhom tali "pussess". It-tqegħid tal-iskart/ġebel għalhekk, da parti tal-konvenut appellat, ma jistax jitqies bħala aġir spoljattiv, u din il-Qorti taqbel mal-ewwel Qorti in kwantu irriteniet li l-element tal-ispoliatum fuisse huwa mankanti.

*"**<u>Decide</u>***

"In vista ta' dan kollu l-appell tal-atturi qiegħed jiġi miċħud u d-deċiżjoni appellata konfermata.

"Peress li din il-Qorti qed tqis dan l-appell bħala wieħed frivolu għall-aħħar, ser tapplika d-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 229(9) tal-Kap 12 u tordna lill-atturi appellanti jħallsu spejjeż doppji lill-konvenut appellat."

17. L-evalwazzjoni tal-fatti li għamlet din il-Qorti fil-kawża l-oħra (62/2013) u r-raġunijiet li wassluha biex tikkonkludi li t-tqegħid tal-ġebel/skart da parti tal-konvenut fil-bidu tal-"passaġġ" ma jammontax għal aġir spoljattiv fil-konfront tal-atturi appellanti, japplikaw ukoll għal din il-kawża (90/2013) u konsegwentement din il-Qorti hawnhekk ukoll tikkonkludi li l-ħrit tal-istess "passaġġ" da parti tal-konvenut ma jammontax għal aġir spoljattiv fil-konfront tal-atturi appellanti.

Decide

Għall-motivi premessi dan l-appell tal-atturi wkoll qiegħed jiġi miċħud u d-deċiżjoni appellata ikkonfermata.

Din il-Qorti tqis dan l-appell ukoll bħala wieħed frivolu għall-aħħar u għalhekk bl-applikazzjoni tad-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 229(9) tal-Kap 12 tordna lill-atturi appellanti jħallsu spejjeż doppji lill-konvenut appellat.

Silvio Camilleri Prim Imhallef	Giannino Caruana Demajo Imhallef	Noel Cuschieri Imhallef

Deputat Registratur
df